

Stiftung Zentrum
für Türkeistudien

Türkiye Araştırmalar
Merkezi Vakfı

Institut an der
Universität Duisburg-Essen

Hollanda ve Avrupa Birliği'ndeki Türk Nüfus, Hane Verileri ve Girişimcilerin Ekonomik Gücü

Essen, Nisan 2007

İçindekiler

İçindekiler	2
Tablolar	3
Grafikler	3
Giriş	4
Bölüm 1: Hollanda'daki Türk Toplumunun günümüzdeki Nüfus Yapısı	5
I. Hollanda'daki Türk Haneleri ve Tüketim/Tasarruf Eğilimleri	8
1. Türk Hanelerinin Genel Yapısı.....	8
2. Tasarruflu Yaşamdan Artan Tüketim Eğilimine	9
3. Kiracılıktan Ev Sahipliğine Geçiş.....	10
II. Hollanda'daki Çalışan Türk Nüfusu.....	10
1. Çalışan Türk Nüfusun Boyutu	10
2. Çalışan Türk Nüfusun Hollanda'nın GSYİH'sına Katkısı	11
III. Hollanda'daki Türk Girişimcileri	12
1. İşçilikten Girişimciliğe Gelişim.....	12
2. Türk Girişimcilerinin Sosyo-Demografik Verileri	14
3. Türk Girişimcilerinin Ekonomik Gücü.....	15
Bölüm 2: AB Ülkelerinde Türkler	18
I. AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu	18
II. AB Ülkelerindeki Türk Hanelerinin Ekonomik Boyutu	20
III. AB Ülkelerinde Çalışan Türklerin Ekonomik Katkısı	21
IV. AB Ülkelerindeki Türk Girişimcilerinin Ekonomik Gücü.....	24

Tablolar

Tablo 1: Hollanda'nın AB Ülkeleri İçinde Nüfus Boyutu (2006 yılı).....	5
Tablo 2: Hollanda'daki Göçmen Kökenli Nüfusun Boyutu (1 Ocak 1995-1 Mart 2007)	6
Tablo 3: Hollanda'daki Türk Kökenli Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (01.03.2007).....	6
Tablo 4: Hollanda'daki Yabancı ve Türk Vatandaşı Nüfusunun Gelişimi (1960-2006)	7
Tablo 5: Hollanda'daki Türk Girişimcilere İlişkin Sosyo-Demografik Veriler (2006).....	15
Tablo 6: Hollanda'daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü (2006)	16
Tablo 7: Hollanda'daki Türk Girişimcilerin Sektörel Dağılımı (2006).....	17
Tablo 8: AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu (2006)	19
Tablo 9: Türk Vatandaşı ve Türk Kökenli Hanelerin AB'deki Ekonomik Gücü .	20
Tablo 10: AB'de Çalışan Toplam Nüfus ve Türk Nüfusunun Gelir Verileri (2006).....	22
Tablo 11: Çalışan Türklerin Avrupa Birliği Ülkelerinde GSYİH'ya Katkıları (2006 yılı/cari fiyatlar).....	22
Tablo 12: AB'de ve AB Ülkelerinde Yaşayan Türklerde Kişi Başına GSYİH (2006).....	23
Tablo 13: Avrupa Birliği'ndeki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü 1996-2006	25
Tablo 14: 2015 yılında Almanya ve AB Ülkelerinde Türk Girişimcilerinin Ekonomik.....	27

Grafikler

Grafik 1: Hollanda'daki Türk Hanelerinin Aylık Ortalama Net Hane Geliri Dağılımı	8
Grafik 2: AB ülkelerindeki Türk Girişimcilerinin Gelişimi 1996-2006.....	24

Giriş

Türk insanı denince çağrışım yapan kavramlardan biri de göç kavramıdır. İnsanlarımız şu ya da bu nedenle dünyanın bir çok köşesine göç etmiştir. Türkiye 1961'den başlayarak Avrupa'nın çeşitli ülkeleriyle işçi alım anlaşmaları imzalamıştır. 1961'de Almanya ile, 1964'te Hollanda, Belçika ve Avusturya ile, 1965'te Fransa ile ve 1967'de İsveç ile anlaşma imzalanmış ve bunların sonucunda Avrupa'ya yönelik Türk göçü başlamıştır.

Cumhuriyet dönemi Türk göçünde Almanya'nın yanında Hollanda'nın da özel bir yeri vardır. Bu gün Almanya ve Fransa'dan sonra en fazla Türk'ün yaşadığı ülke Hollanda'dır. Hollanda'nın bir başka özelliği bu ülkenin vatandaşlığını kazanmış olan Türkler'in oranının yüksekliğindedir. Hollanda'daki Türk vatandaşları toplam Türk kökenli nüfus içinde bir azınlık oluşturmaktadır. Diğer AB ülkelerinde olduğu gibi kısa süreli bir çalışma dönemi olarak planlanan misafir işçilik dönemi, zaman içinde Hollanda'da kalıcılığa dönüşmüştür.

Yurtdışında yerleşikliği belirleyen, herbiri ayrı ayrı ve birlikte kalıcılığa katkıda bulunan, çok sayıda faktör vardır. Çocukların eğitim hayatına başlamış olmaları, Türkiye'de gelecek kurmak için gereken birikimin sağlanamamış olması, geri dönenlerin Türkiye'deki uyum zorlukları, Türkiye'ye kültürel ve sosyal yabancılaşma vs. gibi birçok faktör geri dönüşü engellemiş ve Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi Hollanda'da kalıcı bir Türk göçmen kitlesinin temellerini atmıştır. Gelişen teknolojik imkanlarla bir yandan Türkiye ile bağlantılar göçün 40. Yılı'nın yaşandığı günümüzde de güçlendirilerek sürdürülmekte, diğer taraftan, özlem, sıla hasreti ve gurbette önceleri çok yoğun yaşanan o terkedilmişlik duygusu ve geri dönüş arzusu giderek zayıflamaktadır.

Türkiye Araştırmalar Merkezi kurulduğu 1985 yılından bu yana Almanya ve Avrupa'nın diğer ülkelerine yapılan Türk göçünde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmektedir ve bu konuda 100'ü geçen araştırma gerçekleştirmiştir. Eldeki bu araştırma Hollanda'daki Türk göçünün 40 yılında ulaştığı demografik ve ekonomik boyutu istatistiki veriler ile ortaya koymaktadır. Elinizdeki bu çalışma, TAM'ın Hollanda'daki Türk hanelerinin profili ve girişimcilerin yapısı ile ilgili gerçekleştirdiği anketlerin ve ikincil kaynakların baz alınarak değerlendirilmesi yoluyla hazırlanmıştır. Bu araştırmayı gerçekleştiren TAM Vakfı Göç Araştırmaları Bölüm Başkanı Yunus Ulusoy ve ekibine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Prof. Dr. Faruk Şen

Türkiye Araştırmalar Merkezi Direktörü

Bölüm 1: Hollanda'daki Türk Toplumunun Günümüzdeki Nüfus Yapısı

Göçün ilk yıllarında erkek ağırlıklı ve göreceli olarak orta yaş grubu içinde bulunanlardan oluşan Türk nüfusu, aile birleşimi sonucu ve ilerleyen yıllar içinde doğal olarak daha heterojen bir yapıya ulaşmıştır. Öncelikle nüfusun içindeki kadın oranı artmıştır. Bunun ötesinde aile birleşimleri ve evlilikler yolu ile genç nüfusun oranı yükselmiş ve aynı zamanda küçük de olsa bir üst yaş grubu ortaya çıkmıştır.

Bu incelemenin ampirik ayaklarından birini CATI (Computer Assisted Telefon Interviews) adı verilen bilgisayar destekli telefon anketleri oluşturmaktadır. Standart anket formları yardımıyla yapılan bu telefon anketleri için TAM'ın adres bankasındaki bilgisayar destekli tesadüfi seçimle telefon denekleri belirlenerek Türk kökenli Haneler ve işadamları ile AB ülkelerinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Hollanda Avrupa Birliği İstatistik Dairesi Eurostat istatistiklerine göre 27 AB ülkesi içinde 16,3 milyon (2006) nüfusu ile Almanya, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, İspanya, Polonya ve Romanya'dan sonra 8. sırayı almaktadır.

Tablo 1: Hollanda'nın AB Ülkeleri İçinde Nüfus Boyutu (2006)

Ülke	Nüfus	Oran
Hollanda	16.334	3,3
AB-15 toplam	389.433	79,2
AB-25 toplam	463.523	94,0
AB-27 toplam	492.852	100,0
Kaynak: Eurostat, Hollanda İstatistik Dairesi		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

2006 yılı verilerine göre Hollanda'da 3,15 milyon göçmen kökenli nüfus bulunmaktadır. Bu Hollanda'daki nüfusun yüzde 19,3'üne tekabül etmektedir. Hollanda göçmen nüfus oranı ile AB ülkeleri içinde en önde yer almaktadır. Bu ülkede AB ülkeleri dışından gelen göçmenler içinde en büyük grubu yaklaşık 393.000 ile Endonezya'lılar, 365.000 ile Türkler ve daha sonra Surinam ve Fas'lılar almaktadır. Ayrıca AB ülkelerinden gelen göçmen kökenliler içinde en büyük grubu 390.000 üstünde bir nüfus ile Almanlar oluşturmaktadır. Hollanda'da yaşayan 365.000 Türk kökenli göçmen tüm göçmen kökenliler içinde yüzde 11,6'lık bir orana sahiptir. Hollanda, Almanya'ya göre daha heterojen bir göçmen nüfus yapısına sahiptir. Almanya'da Türkler göçmen nüfusun yaklaşık üçte birini teşkil etmektedir.

Tablo 2: Hollanda'daki Göçmen Nüfusun Boyutu (1 Ocak 1995-1 Mart 2007)

Veri	1995	2000	2002	2004	2006	2007
Toplam Nüfus	15.424.000	15.864.000	16.105.000	16.258.000	16.336.000	16.361.063
Toplam Göçmen Nüfus	2.448.000	2.775.000	2.965.000	3.088.000	3.152.000	3.178.921
Göçmen Nüfus Oranı (yüzde)	15,9	17,5	18,4	19,0	19,3	19,4
Fas	219.000	262.000	284.000	306.000	324.000	330.646
Hollanda Antil ve Aruba Adaları	86.000	107.000	125.000	131.000	129.000	129.657
Surinam	276.000	303.000	315.000	325.000	332.000	333.804
Türkiye	264.000	309.000	331.000	352.000	365.000	369.590
Kaynak: Hollanda İstatistik Dairesi			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı			

Tüm göçmenler içinde yüzde 11,6'lık nüfus oranına sahip olan Türkler, Hollanda genelinde 365.000 nüfus büyüklüğü ile yüzde 2,2'lik bir orana ulaşmaktadır. Türk kökenli nüfusun yüzde 53,7'sini birinci nesil, yüzde 46,3'ünü ise ikinci nesil oluşturmaktadır. 1 Mart 2007 tarihli en son nüfus verilerine göre Hollanda'daki Türk 369.590 düzeyine çıkmış bulunmaktadır. Hollanda İstatistik Dairesi'nin tahminlerine göre 2020 yılında bu ülkedeki Türk kökenli nüfus 440.000 sınırını aşacaktır.

Tablo 3: Hollanda'daki Türk Kökenli Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (01.03.2007)

Veri	0-20	20-65	65 üstü	Toplam
Erkek				
Sayı	70.755	112.345	7.881	190.981
Oran (%)	37,1	58,8	4,1	100
Kadın				
Sayı	66.491	106.368	5.750	178.609
Oran (%)	37,2	59,6	3,2	100
Toplam				
Sayı	137.246	218.713	13.631	369.590
Oran (%)	37,1	59,2	3,7	100
Kaynak: Hollanda İstatistik Dairesi			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Almanya’da olduğu gibi Hollanda’da yaşayan göçmen Türkler genel nüfusa göre daha genç bir nüfus yapısına sahip bulunuyorlar. Toplam Türk nüfusun sadece yüzde 3,7’si 65 yaş üstünde bulunuyor. Bu oran yerli Hollandalılarda yüzde 15,9 düzeyinde bulunuyor. 20 yaş altı nüfus oranı Türklerde yüzde 37,1 iken, yerli Hollandalılarda yüzde 23,3 oranında kalıyor.

Hollanda İstatistik Dairesi, Almanya’dan farklı olarak göçmenleri vatandaşlık statüsüne dayanarak değil, Hollanda doğumlu olup olmadıklarına bakarak değerlendirmektedir. Ebeveynleri yabancı ülke doğumlu olanlar göçmen kökenli olarak istatistiklere işlenmektedir. Yabancı ülke kökenliler birinci ve ikinci nesil (jenarasyon) olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu tanıma göre; birinci nesil Türk kökenliler, Türkiye doğumlu olan ve aynı zamanda anne ya da babası yabancı ülke doğumlu olanlardan oluşmaktadır. Bu tanım kronolojik nesil sırasını kasetmemektedir. Hollanda’ya göç eden Türkler’in Türkiye doğumlu çocukları da bu tanıma göre birinci nesli oluşturmaktadır. İkinci nesil ise Hollanda doğumlu olup, ebeveynlerinden birisi Türkiye doğumlu olanlardır. Kendisi ve anne babası Hollanda doğumlu olanlar Hollanda da göçmen olarak tanımlanmamaktadır. Bu grup istatistiklere girmemektedir. Bunlar da eklendiğinde Türk kökenli nüfus sayısı Tablo 3’te belirtilen sayılarına aşmaktadır.

Tablo 4: Hollanda’daki Yabancı ve Türk Vatandaşı Nüfusunun Gelişimi (1960-2006)

Yıl	Toplam	Yabancılar	Türkler
1960	11.417.300	107.000	100
1970	12.957.600	212.100	23.600
1980	14.091.000	473.400	119.600
1990	14.892.600	641.900	191.500
2000	15.863.900	651.500	100.700
2006	16.334.000	691.400	98.900
Kaynak: Hollanda İstatistik Dairesi		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Hollanda’da yaşayan 365.000 Türk kökenli içinde Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı statüsünü taşıyanlar yaklaşık 99.000 kişilik sayılarıyla toplam Türk kökenli nüfus içinde yüzde 27’lik bir paya sahipler. Diğer yüzde 73’lük nüfus ise Hollanda vatandaşlığı statüsüne sahiptir. Türkler arasında Hollanda vatandaşlığına geçiş, özellikle 1990’lı yılların başından itibaren ivme kazanmıştır. Özellikle 1992-1998 yılları arası, toplam 140.000 Türk Hollanda vatandaşlığına geçmiştir. 1998 yılında yürürlüğe giren yeni vatandaşlık yasasının getirdiği dil kursu zorunluluğu ve Nisan 2003’den sonra uygulamaya konulan vatandaşlığa geçiş testleri yüzünden vatandaşlığa geçiş nisbeten azalmıştır.

1990'lı yıllarda politikada olsun, ekonomide olsun, Türkiye kökenli insanlar bir bütün olarak toplumsal yaşam içinde yavaş yavaş ağırlıklarını hissettirmeye başlamışlardır. Sadece Hollanda vatandaşlığına geçenlerin seçmen boyutu değil, Türkler arasında sivil toplum örgütlerinin sayısı ve çeşitliliği de günden güne artmaktadır. Bu sosyal, siyasi ve ekonomik gelişmeler, Türkler'in içinde buldukları toplumla daha fazla ve yaygın bir biçimde kaynaşmasına ve toplumun çeşitli alanlarında söz sahibi olma hakkını talep etmelerine yol açmaktadır.

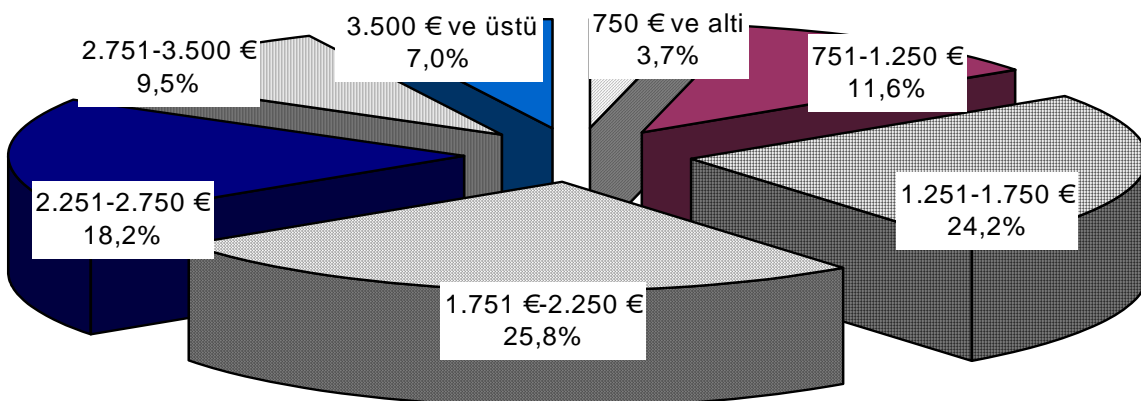
I. Hollanda'daki Türk Haneleri ve Tüketim/Tasarruf Eğilimleri

1. Türk Hanelerinin Genel Yapısı

Hollanda'da yaşayan Türkler'in ekonomik boyutlarını değerlendirmek açısından aşağıda hane yapıları ve haneye ait bilgiler incelenmektedir. Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, Türkler'de ortalama hane büyüklüğü 3,9 kişiden oluşmaktadır. Sonuçlar, hanede ortalama çalışan kişi sayısını 1,6 ve haneye giren ortalama net geliri takriben 2.150 Euro olarak göstermektedir.

- 2.150 Euro aylık ortalama hane geliri
- 370 Euro aylık ortalama tasarruf miktarı
- 1.780 aylık ortalama harcama ve tüketim miktarı
- Hanede ortalama çalışan kişi sayısı 1,6

Grafik 1: Hollanda'daki Türk Hanelerinin Aylık Ortalama Net Hane Geliri Dağılımı (2006)

Net gelir; maaş, serbest iş kazancı, emeklilik maaşı, transfer geliri gibi tüm gelir türlerini içermektedir. Ortalama net gelirin en büyük bölümü (1.780 Euro) ailenin geçimi ve tüketim için harcanmakta ve 370 Euro civarında bir bölümü tasarruf edilmektedir. Almanya'ya göre Hollanda'da işsizliğin düşük olması ve buna bağlı olarak çalışan nüfus oranının yüksek olması, ülkedeki Türk hanelerinde ortalama çalışan kişi sayısına da yansımaktadır. Eurostat verilerine göre 2006 yılında ortalama işsizlik oranı, Almanya'da yüzde 8,4 iken, Hollanda'da ise yalnızca yüzde 3,9'dur. Almanya'daki Türk hanelerinde ortalama çalışan kişi sayısı 1,3 tutarken, bu veri Hollanda'da 1,6'ya çıkmaktadır. Gelir dağılımına bakıldığında hanelerin yaklaşık yüzde 44,0'u 1.751 Euro ile 2.750 Euro arası bir gelir elde etmektedir.

2. Tasarruflu Yaşamdan Artan Tüketim Eğilimine

Hollanda'da yaşayan ve toplam nüfusun yüzde 19,3'ünü oluşturan 3,15 milyon göçmen, önemli bir tüketici potansiyeli oluşturmaktadır. Başlangıçta göçmenler tarafından Hollanda'ya getirilen birtakım tüketim alışkanlıkları zaman içerisinde Hollandalı tüketiciler tarafından da benimsenmiş ve aynı süreç zarfında göçmenler de Hollanda toplumunda süregelen mevcut tüketim alışkanlıklarından ve yaşam biçiminden önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Farklı meyve sebzeler ve farklı yemek çeşitleri Hollandalılar'a ilk kez göçmenler tarafından tanıtılmıştır. Bu etkileşim yalnızca yemek kültürü konusunda olmamıştır elbette, iki taraf arasında gerek işyerinde, gerek okulda ve gerekse günlük yaşamın diğer alanlarında yoğun bir sosyo-kültürel alışveriş yaşanmıştır ve halen yaşanmaktadır. Tüketim alışkanlıklarının ve taleplerinin karşılıklı olarak birbirini etkilemesi bir yana, gelecek perspektiflerinin Hollanda'ya yönelik olarak değerlendirilmesi doğal olarak iki tarafın tüketim davranışlarını birbirine yakınlaştırmaktadır.

- **93.600 Türk hanesi**
- **2,41 milyar Euro toplam hane gelirleri**
- **416 milyon Euro toplam tasarruflar**
- **1,99 milyar Euro toplam harcama ve tüketim miktarı**

Hollanda'ya 40 yıl önce gelen göçmenlerin ilk yıllardaki tutumları, önemli oranda tasarrufa ve bu tasarrufların anavatanda değerlendirilmesine yöneliktir. Bu yıllarda konuta ve geçime yönelik maliyetler oldukça düşük tutularak, kazanılan para, anavatanda kalan aileyi desteklemeye yönelik olarak kullanılmıştır. Aile yapılarının

değişmesiyle, yani ailelerin de Hollanda'ya gelmesiyle birlikte, tüketim davranışları da

değişmiştir. Hollanda'daki 93.600 Türk hanesinin ortalama net aylık geliri 2006 yılı itibariyle 2.150 Euro civarındadır. Buna göre Türk hanelerinin yıllık toplam geliri, aynı yıl içinde 2,41 milyar Euro'nun üstündedir. Araştırma sonuçlarına göre Türk haneleri, gelirlerinin yaklaşık yüzde 17'sini tasarrufa ayırmaktadır.

3. *Kiracılıktan Ev Sahipliğine Geçiş*

Almanya'da yaşayan Türkler arasında olduğu gibi son zamanlarda Hollanda'da mal ve mülk sahibi olma eğiliminin gittikçe güçlendiği görülmektedir. Yürütülen anket sonuçları baz alındığında, Hollanda'da konut sahibi olan Türkler'in sayısı takriben 17.000'ini geçmektedir. Böylelikle Hollanda'daki Türk hanelerinin yaklaşık yüzde 18,2'sinin konut sahibi olduğu söylenebilir. Bu veriler, Türkler'in Hollanda'da kalıcı olduklarının ve dolayısıyla tüketim, tasarruf ve yatırım alışkanlıklarındaki değişimin açık bir göstergesidir. Önceleri Türkiye'ye yönelik olan yatırım ve tasarruf alışkanlıklarının yönü son on yıl içinde Almanya'da olduğu gibi Hollanda'ya dönmüştür.

II. Hollanda'daki Çalışan Türk Nüfusu

1. *Çalışan Türk Nüfusun Boyutu*

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Avrupa Birliği'ndeki Türkler'in ekonomik gücü konusunda gerçekleştirdiği değişik araştırmalarla Türkiye Avrupa ilişkilerinde sıkça ihmal edilen bir boyuta dikkat çekmek istiyor. Türkiye-Avrupa Birliği müzakere süreci esnasında tartışmalar kuşkusuz ekonomik kriterler ve politik kriterler üzerine odaklanıyor. Kültürel ve dinsel farklar bu bağlamda kabul edilemez, çünkü Avrupa Birliği'nde önemli bir sayıda Türk nüfusu yaşamaktadır. Türkiye ile AB arasındaki siyasi, tarihsel ve ekonomik bağlar ve AB'de yaşayan Türkler birleştirici bir unsur olarak kabul edilirse, Türkiye'nin AB ile üyeliğinin her iki taraf için de ne kadargerekli olduğu önyargısız bir değerlendirmeye ortaya çıkacaktır.

Hollanda, 15-64 yaş arası çalışan sayısı bu yaş grubundaki toplam nüfus içinde yüzde 73,2 düzeyinde bir orana sahiptir. Aynı oran Federal Almanya'da ise yüzde 65,4 düzeyindedir. Bu fark özellikle Hollanda'daki işsizlik oranının Almanya'ya göre çok daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum elbette ülkede çalışan Türkler'e de yansımaktadır. Almanya'da Türkler arasında işsizlik oranı yaklaşık yüzde 30 düzeyine ulaşırken, Hollanda'daki işsizlik oranı Türkler arasında eldeki anket sonuçlarına göre yüzde 15 civarında seyretmektedir.

Gerçekleştirilen anket sonuçları baz alındığında, Hollanda'daki Türk hanelerinde ortalama 1,6 kişinin çalıştığı ortaya çıkmaktadır. Toplam Türk nüfusu içindeki çalışan sayısı (sosyal sigortalı, yardımcı işçi ve iş adamı) 150.000 seviyesine ulaşmaktadır.

2. Çalışan Türk Nüfusunun Hollanda'nın GSYİH'sına Katkısı

Hollanda, AB İstatistik Kurumu Eurostat tarafından hesaplanan 2006 yılı tahmini rakamlarıyla 528 milyar Euro'luk Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile AB içinde en büyük ekonomiye sahip 6. ülke konumundadır. Türkiye Araştırmalar Merkezi'nin yaptığı hesaplamalara göre Hollanda'da çalışan Türk nüfusunun bu ülkenin GSYİH'sına yıllık katkısı yaklaşık 8,4 milyar Euro civarındadır. Bu miktar, Avrupa Birliği üyesi olan Malta'nın GSYİH'sının 1.7 katına denk düşmektedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya ve buna bağlı verilere bakıldığında, çalışan Türkler'in, genel nüfus paylarının altında bir katkı payına sahip olmaları dikkat çekmektedir. Çalışan Türk nüfusu, 2006 yılında Hollanda'nın GSYİH'sından yüzde 1,5 oranında bir pay almaktadırlar. Dolayısıyla Türklerin milli gelirdeki payları, Hollanda genelindeki nüfus paylarının (yüzde 2,2) altında kalmaktadır. GSYİH'ya olan katkının nüfus payından az olması, Türkler'in Hollanda'da sağlanan tüm olumlu gelişmelere rağmen genelde daha az verimli ve düşük gelirli sektörlerde çalışmalarından kaynaklanmaktadır.

Türkler'in ezici bir çoğunluğu Hollanda işletmelerinde çalışmakta ve bu işletmelerin ürünlerini

tüketmektedirler. Türkler'in tüketici olarak Hollanda'da yer almadıklarını varsayacak olursak, Hollanda'daki iç talebin Türkler'in tüketim talepleri oranında azaldığı görülmüştü. Buna bağlı olarak, üretim düşer ve dolayısıyla ödenen dolaylı vergilerde de gerileme saptanırdı. Bu durumda aynı şekilde yatırımların azalmasıyla ve iflasların artmasıyla amortismanlar da azalmış olurdu. Mevcut ekonomik bütünleşmeden dolayı, Türkler'in milli gelirdeki paylarını çalışan ve tüketen Türk nüfusunun GSYİH'ya olan katkısı bazında düşünmek gerekmektedir.

- **528 milyar Euro GSYİH'sı ile Hollanda AB'nin 6. Büyük ekonomisi (2006 yılı)**
- **Türkler Hollanda'nın GSYİH'sına 8,1 milyar Euro'luk katkı yapıyor**
- **Türklerin GSYİH'daki payları yüzde 1,5 düzeyindedir**
- **Türklerin katkısı Malta'nın GSYİH'sının 1,7 katına denk düşmektedir**

III. Hollanda'daki Türk Girişimcileri

1. İşçilikten Girişimciliğe Gelişim

- **150.000 çalışan Türk**
- **13.500 Türk girişimci (2006)**
- **Türk girişimcilerin Türk çalışanları içindeki oranı yüzde 9,0**
- **Almanya'dan sonra AB ülkelerindeki en büyük girişimci grubu**

Avrupa'daki Türkler'in girişimcilik ruhunun önünde uzun yıllar değişik engeller mevcuttu. Yasal engellerin yanında Türkiye'ye dönme istekleri ve iş piyasasının rahatlığı, 1960'lı ve 1970'li yıllarda sadece Türkler'in ihtiyaçlarına yönelik, özellikle gıda, hizmet ve ulaştırma alanında sınırlı sayıda işletmenin açılmasını sağladı. Hollanda'daki girişimciliğin ilk

döneminde diğer AB ülkelerinde de olduğu gibi yerli işadamları tarafından karşılanmayan Türklere mahsus ihtiyaçlar ön planda bulunuyordu. Belirli bir kesimin spesifik ihtiyaçlarına yöneldiği için "niş ekonomisi" olarak tanımlanabilecek olan bu iktisadi faaliyetler özellikle 1980'li yılların ilk yarısında bir çok Türk işçisinin serbest mesleğe atılımında ve kendi işyerlerini kurmasında önemli rol oynamıştır. Bu alandaki arz ve talep sadece Türkler arasındaydı. Çoğunluğun hedefi, Türkiye'de mal ve mülk edinmenin yanı sıra bir de serbest iş kurmaktır. Dolayısıyla göçün ilk 20 yılında iş hayatına atılmanın çekici bir yönü yoktu. Bu durum özellikle Türkiye'ye dönmenin bir hayal olduğunun farkına varılması ile hissedilir bir değişime uğradı. Türk toplumu içinde değişen sosyal yapı ve yükselen eğitim düzeyi girişimciliğe yönelmeyi hızlandırdı. Buna bağlı olarak iş hayatında yükselmek ve tatmin edici iş bulmak, daha yüksek gelir ve prestij elde etmek gibi bireysel beklentilerin artmasıyla ve aile dayanışmasının sağladığı avantajların eklenmesiyle Türkler arasında dinamik bir girişimcilik hareketi başladı.

Son 20 yıl içinde, kendi başına iş kuranların sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Günümüzde toplam 13.500 civarında Türk kökenli işadamı Hollanda'daki piyasayı zenginleştirmektedir. Toplam çalışan Türk nüfus içinde yüzde 9'luk bir orana denk düşen Türk kökenli girişimci sayısı, Almanya'dan sonra AB ülkelerindeki en büyük grubu oluşturmaktadır. Serbest girişimci Türkler'in sayısal büyüme hızı, bu kesimin yaşadığı ülkeye uyumunun da bir göstergesidir. Girişimciliğe yönelik bu trend, gerek entegrasyon açısından, gerekse istihdam ve ekonomik katkı açısından son derece olumlu bir gelişme göstermektedir.

Türk girişimciler iş ve meslek eğitimi yerleri açarak, vergi ödeyerek ve yerel ve bölgesel piyasadaki arzı zenginleştirerek önemli bir ekonomik ve toplumsal işlev görmekteler.

Girişimcilik neden Almanya'da olduğu gibi Hollanda da, hatta daha da geniş bir yelpazeye yayılacak olursa, Avrupa'daki Türkler'in son yıllarda sıkça seçmiş oldukları alternatifler arasındadır?

- Göçe özgü tecrübeler

Bir işletme kurmak için çeşitli gerekçeler her zaman vardır. Ancak burada, böyle bir girişimin gerekçelerinde göçe özgü çerçeve önemli bir rol oynamaktadır. Hollanda'da kalıcı olma niyetindeki dönüşümün de etkisiyle, başlangıçta “memlekette” kendi işini kurma hayalleri egemenken, bu hayaller zaman içinde Hollanda yönünde yer değiştirmiştir. Serbest girişimcilik, birçok yabancının, subjektif olarak yaşanan veya objektif olarak anlaşılabilen göçe özgü dezavantajlara ve dışlandıklarını düşündükleri bağımlı çalışma koşullarına göre, kendi yetenek ve bilgilerini kanıtlayabilmeleri için bu kesime bir şans sunmaktadır.

- Sosyal yapıda dönüşüm

Türk girişimcilerin sayısındaki artışın bir başka nedeni, Hollanda'da yaşayan Türk topluluğunun sosyal yapısındaki değişimdir. Başlangıçta erkeklerin ezici çoğunluğu oluşturduğu son derece homojen bir işçi göçmenler grubu, zaman içinde heterojen bir sosyal yapı doğrultusunda farklılaşmıştır. Türk nüfusun büyüklüğü, heterojen yapısı ve bu yapının beraberinde getirdiği taleplerin yanında Hollanda pazarına ve Hollandalı tüketicilere yönelik açılım, Türk girişimcilere yeni pazar olanakları tanımıştır. Bu gelişimi, eğitim ve nitelik düzeyindeki yükseliş üzerinden de gözlemek mümkündür. Dolayısıyla Hollanda'da okul, yüksekokul veya mesleki eğitimini tamamlayan gençler bu ülkedeki serbest girişimciler kuşağına yeni katılımlar sağlamaktadır.

- İşgücü piyasasında gelişmeler

İşgücü piyasalarındaki dönüşüm, kendi işini kurmak isteyenler için en önemli nedenlerden biridir. Hollandalılara göre göreceli olarak yüksek olan işsizlik açmazı, kendi işini kurma eğilimini güçlendirmektedir.

- Toplumsal motifler

Kendi işini kurmak isteyenlerin diğer gerekçeleri, bağımsız çalışma, daha yüksek gelir sağlama ve toplumsal itibarını yükseltme arzusudur. Türk girişimcilerin büyük bölümü daha önce bağımlı çalışanlardan oluştuğu için, işletmeler, bunları işletenler açısından bağımsızlık

sembolü olarak yüksek bir özdeğer ifade etmektedir. Kendi arzularını ve amaçlarını gerçekleştirme olanağı, kendi sorumluluğuyla çalışma, işyeri kurmak isteyen birçok Türk için büyük bir çekim gücüne sahiptir.

- Özdinamiği harekete geçirmek

1980’li ve 1990’lı yıllarda ortaya çıkan girişimci furyası, kendine has belli bir özdinamik de geliştirmiştir. Tanınmış her başarılı girişimci, kendi etnik grubundan muhtemel girişimcilere yönelik bir örnek işlevi görmüştür. Sonraki girişimci kuşaklar, yerleşik girişimcilerin başarı ve tecrübelerinden, kendi girişim niyetleri için cesaret ve güven toplamışlardır. Ayrıca girişimcilik konusunun yabancı medyalarda sürekli işlenmesi, özellikle de Türk medyasındaki yeri, yabancılar arasında kendi işini kurma doğrultusunda bir hava yaratmıştır. Yabancı girişimcilerin başarıları sayesinde, Alman kurum ve kuruluşları, bu hedef kitlenin istekleri karşısında daha duyarlı olmuştur.

2. Türk Girişimcilerinin Sosyo-Demografik Verileri

Yaşları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede Hollanda’daki Türk girişimcilerinin yüzde 46,1’lik bir bölümünün 30-40 yaş grubunu kapsadığı ortaya çıkıyor. 50 yaş altındaki kesimin toplam girişimcilere oranı ise yaklaşık yüzde 91’i buluyor. Bu verilerden hareketle Türk girişimci kitlesinin büyük bir kesiminin ikinci ve üçüncü nesilden oluştuğunu söylemek mümkün. Artan eğitim düzeyi ve yeni kuşakların girişimcilik eğilimi de Türk girişimcilerin yaş ortalamasını aşağı çekiyor.

Türk girişimcilerin ikamet süreleri değerlendirildiğinde ise, dörtte üçe yakın bir kesimin 11 ile 30 sene arasında Hollanda’da yaşıyor olduğu ortaya çıkıyor. Girişimcilerin uyruğuna bakıldığında da yüzde 80,2’lik bir kesimin Hollanda vatandaşı, geriye kalan yüzde 19,8’lik kesimin de Türk vatandaşı olduğu ortaya çıkıyor. Bayan girişimciler Hollanda’da Türk girişimciler arasında yüzde 20,7’lik bir oran ile azınlığı oluşturuyor. Türk işletmelerinin çoğunluğunun aile fertlerini çalıştırmamasından dolayı, bayan eşlerin rolü resmi rakamlara yansımamaktadır. Hollanda’daki ortalama bir Türk girişimci profilini çizmek gerekirse, bu kişi erkek, ortalama 37,0 yaşında, ortalama 23,5 yıldır Hollanda’da ikamet etmekte ve genelde Hollanda vatandaşlığını taşımaktadır.

Tablo 5: Hollanda'daki Türk Girişimcilere İlişkin Sosyo-Demografik Veriler (2006)

Veri	Sayı	Oran (%)
Cinsiyet		
Erkek	10.700	79,3
Kadın	2.800	20,7
Toplam	13.500	100
Yaş		
18-30 yaş	3.300	24,5
30-40 yaş	6.200	46,1
40-50 yaş	2.800	20,6
50-60 yaş	1.000	7,4
60 yaş ve yukarısı	200	1,4
Toplam	13.500	100
İkamet süresi		
10 yıla kadar	1.400	10,5
11-20 yıl arası	4.700	34,7
21-30 yıl arası	4.900	36,3
31 yıldan fazla	2.500	18,5
Toplam	13.500	100
Uyruğu		
Türk	2.700	19,8
Alman	10.800	80,2
Toplam	13.500	100
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007		

3. Türk Girişimcilerinin Ekonomik Gücü

Avrupa'daki Türk işletmelerinin ekonomik faaliyetlerinin ve başarılarının önemli bir boyutu istihdam alanında görülmektedir. Türkler'de belirgin bir şekilde gözlenen girişimcilik, hem entegrasyona yardımcı olmakta, hem de yaşadığı ülkedeki istihdam ve ekonomik durumu yakından ilgilendirmektedir. Yeni işyerleri açarak Türk işletmeleri Hollanda'daki iş piyasasına katkıda bulunmaktadır. Böylelikle Türk işletmeleri tarafından 2006 yılında yaratılan istihdam sayısı 62.000'e ulaşmıştır. Bu alanda da Türk işletmeleri 'etnik niş'lerinden kopmuş bulunmaktadır.

Girişimci sayısının ve cironun son yıllarda patlama yapması, Türkler'deki girişimcilik cesaretini ve piyasadaki başarılarını ortaya koymaktadır. Türk girişimcilerin toplam cirosunun artması, ancak yeni ürünlerle, yeni piyasalara yönelmeleriyle veya müşteri sayısını arttırmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu tespit, artık Türkler'in de yerli girişimcilerin

dağılımına benzer bir şekilde piyasanın tüm yelpazesinde yer almakta olduklarını ve özellikle Hollandalı müşteri sayısını sürekli olarak arttırdıklarını doğrulamaktadır. Sağlanan bu gelişme, haliyle, ülkedeki politik karar odaklarının da ilgisini çekmektedir.

Anket sonuçları tüm Türk kökenli işletmelere uyarlandığında, ciddi bir ekonomik potansiyel ortaya çıkmaktadır. İşletme başına yapılan ortalama yatırım miktarının 2006 yılında takriben 110.000 Euro'yu bulması, buna bağlı olarak toplam kümülatif yatırım hacmini de 1,5 milyar Euro düzeyine çıkarmıştır. Türk girişimcilerin küçümsenmeyecek ekonomik gücü özellikle elde edilen toplam ciro rakamında ortaya çıkmaktadır. Hollanda'daki Türk kökenli işletmeler toplam 5,6 milyar Euro tutarında ciro ile önemli bir ekonomik gücün sahibidirler.

Tablo 6: Hollanda'daki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü (2006)

Veri	Değer
Sayı	13.500
İşletme başına ortalama yatırım (Euro)	110.000
Toplam yatırım (Milyar Euro)	1,5
İşletme başına ortalama ciro (Euro)	418.000
Toplam yıllık ciro (Milyar Euro)	5,6
İşletme başına ortalama çalışan sayısı	4,6
Toplam çalışan sayısı	62.000

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007

Her ne kadar perakende ticaret ve gastronomi, Türkler arasında en yaygın branş olsa da, eldeki araştırmaya göre, artık perakende ticaretten toptan ticarete, imalat sanayinden zanaata ve hizmet sektöründen inşaat alanına kadar hemen her sektörde ve bunlara bağlı iş kollarında Türk girişimcilere rastlamak mümkün hale gelmiştir. Her ne kadar işletmelerin çoğunluğu küçük ve orta çaplı işletme sayılsa da Türkler'in klasik ekonomik sektörlerdeki kuruluşlarının yanısıra gittikçe yaratıcı iktisadi işkollarında girişimlerde buldukları görülmektedir. Türk işletmelerinin sektörlere göre dağılımına bakıldığında, 2006 yılında işletmelerin önemli bölümünün perakende ticaret (yüzde 37,0) ve gastronomi (yüzde 28,2) dalında faaliyet gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Geleceği parlak olan hizmetler sektörü, yüzde 20,4'lük bir ağırlık taşımaktadır. Müşterilerdeki etnik sınırlar da artık önemini kaybediyor. Ekonomik gelişme süreci içinde, yerli bakkallar, büyük mağaza zincirleri ve süpermarketlerinin karşı konulmaz rekabeti karşısında piyasadan çekilmek zorunda kalmışlardır. Son gelişmeler, göçmen bakkallarının ve küçük dükkanlarının, Hollandalı dükkanlarının yerini almaya ve

onların piyasadaki fonksiyonlarını üstlenmeye başladıklarını göstermektedir. Piyasa, bu alanda dinamik bir gelişme içinde ve dolayısıyla beklenmedik yeni gelişmelere açık bulunmaktadır. Özellikle çok kültürlü Hollanda'da göçmen işletmeleri kentlerin ekonomik ve fiziksel görünümünü belirlemektedir.

Tablo 7: Hollanda'daki Türk Girişimcilerin Sektörel Dağılımı (2006)

Sektörler	Sayı	Yüzde
İmalat ve inşaat sanayi	300	2,2
El sanatları	1.100	7,9
Toptan ticaret	600	4,3
Perakende ticaret	5.000	37,0
Gastronomi	3.800	28,2
Hizmetler sektörü	2.700	20,4
Toplam	13.500	100

Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007

Bölüm 2: AB Ülkelerinde Türkler

I. AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu

Türkiye, Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik çabalarını Aralık 2004 zirvesinde 3 Ekim 2005 için müzakere tarihi olarak yeni bir düzeye taşırken, birlik sınırları içinde yaşayan Türkler, sağladıkları ekonomik katkıyla, şimdiden 'Birliğin fiilen 28. üyesi' durumuna gelmiş bulunuyorlar. Türkiye Araştırmalar Merkezi (TAM) Vakfı'nın "Avrupa'daki Türklere Dair Ekonomik Veriler: Gayri Safi Milli Hasılaya Katkı, Çalışan Nüfus, Girişimci ve Hane Verileri" konulu araştırması, 2006 yılı sonunda AB ülkelerinde yaşayan Türk göçmen nüfusun 4,2 milyona ulaştığını ortaya koymaktadır.

Göçmen kökenli 4,2 milyon Avrupalı Türk'e, Yunanistan vatandaşı 150.000 Batı Trakya Türkü de eklendiğinde bu sayı 4,3 milyon sınırını aşmaktadır. 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren birliğe dahil olan Romanya ve Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlıklar da dikkate alındığında Avrupa Birliği'ndeki Türk kökenli nüfus, yaklaşık 5,2 milyonu bulmaktadır. Avrupalı Türkler 27 üyeli AB'de nüfusları itibariyle 19. sırada yer alarak, AB üyesi sekiz ülkeyi (Estonya, İrlanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Luksemburg, Malta, Slovenya) geride bırakmaktadır.

Türk kökenliler, AB'deki en büyük ulusal göçmen grubunu oluşturmaktadır. AB ülkelerinde yaşayan tüm göçmen sayısının tam olarak tespiti, istatistiki veri yetersizliğinden dolayı mümkün değildir. Kimi ülkelerde yalnız yabancı uyruklular göçmen olarak istatistiklerde yer alırken, kimilerinde sadece vatandaşlık statüsü dikkate alınmaktadır. Değişik kaynaklar AB ülkelerinde yaşayan yabancıların sayısını 25 milyon civarında göstermektedir. Göçmen uyruklular (diğer ülke vatandaşları ve yaşadığı ülkenin vatandaşlığına geçenler) dikkate alındığında bu sayı yaklaşık 40 milyona ulaşmaktadır. 4,2 milyon civarındaki Türk göçmen sayısı AB ülkelerindeki en büyük grubu oluşturmaktadır. Hindistan, Pakistan ve Bangladeş kökenli göçmenler ağırlıklı olarak sadece İngiltere'de ve Magrip kökenliler (Fas, Cezayir ve Tunus) ağırlıklı olarak sadece Fransa'da yaşarken, Türkler, sadece Almanya'da değil Hollanda, Avusturya, Belçika ve Fransa gibi ülkelerde de yoğunlaşmaktadır.

AB sınırları içinde yaşayan 4,2 milyon Türk'ün yüzde 42,1'i yaşadığı ülkenin vatandaşlığına geçmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla Avrupalı Türkler, çoktan AB'li Türkler konumuna gelmiştir. AB vatandaşı olan 1,78 milyon Türk, Kıbrıs, Malta ve Lüksemburg'un nüfuslarına eşit durumdadır

Tablo 8: AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu (2006)

Veriler	Türk kökenli nüfus (1000)		Vatandaşlık (1000)	
	Toplam nüfus	Türk vatandaşı	Yaşadığı ülkenin vatandaşı	Vatandaşlığa geçenlerin oranı
Türkiye kökenli Avrupalı Türkler				
Belçika	130	40	90	69,2
Danimarka	56	29	27	48,2
Almanya	2.710	1.760	950	35,1
Fransa	380	200	180	47,4
Hollanda	365	99	266	72,8
Avusturya	233	110	123	52,8
İsveç	63	12	51	80,9
Büyük Britanya	150	70	80	62,5
Diğer 19 AB ülkesi	130	120	10	7,7
Toplam (1)	4.217	2.440	1.777	42,1
Azınlık Türkleri				
Yunanistan	150	-	150	-
Bulgaristan	750	-	750	-
Romanya	70	-	70	-
Toplam (2)	970	-	970	-
AB-27 Ülkelerindeki Türkiye kökenli ve azınlık kökenli Türk nüfus				
AB-27 Toplam (1+2)	5.187	2.440	2.747	53,0
Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri, TAM Vakfı hesaplamaları			Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

II. AB Ülkelerindeki Türk Hanelerinin Ekonomik Boyutu

TAM vakfı'nın Hollanda ile ilgili olarak en son gerçekleştirdiği ampirik araştırma ve Almanya ile ilgili elde edilen veriler baz alınarak, AB genelindeki Türk haneleri hakkında oldukça sağlıklı değerlendirmeler yapmak mümkündür. Çünkü bu iki ülkede yaşayan Türk göçmenler AB'de yaşayan toplam Türk nüfusunun yüzde 76'sını oluşturuyor. Bu verileri baz alarak, AB'deki Türk hanelerinde 2006 yılı için ortalama hane büyüklüğünü 4 kişi ve hane gelirini de 2.130 Euro olarak hesaplayabiliriz. Ortalama net gelirin en büyük bölümü (1.800 Euro) ailenin geçimi ve tüketim için harcanmakta ve 330 Euro civarında bir bölümü tasarruf edilmektedir. Bu veriler temel alındığında 2006 yılında AB ülkelerinde yerleşik bulunan 4,2 milyon Türk kökenli göçmenin 1.054.000 Türk hanesinde yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır ve AB içindeki tüm Türk hanelerinin yıllık net geliri 26,9 milyar Euro'yu bulmaktadır. Bu gelirin 4,2 milyar Euro'luk bölümü tasarruf edilmekte, 22,7 milyar Euro'luk bölümü ise geçim ve tüketim amaçlı olarak harcanmaktadır.

Tablo 9: Türk Vatandaşı ve Türk Kökenli Hanelerin AB'deki Ekonomik Gücü

Veri	2000	2002	2004	2006
Nüfus				
T.C. Vatandaşlarının Toplam Sayısı	2.670.000	2.500.000	2.455.000	2.440.000
AB Ülkesi Vatandaşları	790.000	1.270.000	1.448.000	1.777.000
AB'deki Toplam Türk Kökenli Nüfus	3.460.000	3.770.000	3.903.000	4.217.000
Hane				
Toplam Türk Kökenli Hane	865.000	944.000	976.000	1.054.000
Ortalama Aylık Net Hane Geliri (Euro)	2.170	2.080	2.100	2.130
Yıllık Ortalama Net Hane Geliri (Euro)	26.040	24.960	25.200	25.560
Yıllık Toplam Net Hane Geliri (Milyar Euro)	22,5	23,6	24,6	26,9
Yıllık Ortalama Net Tüketim Harcamaları (Milyar Euro)	18,5	19,0	19,9	22,7
Yıllık ortalama Net Tasarruf (Milyar Euro)	4,0	4,6	4,7	4,2
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007				

AB'li Türkler yaşadıkları ülke ekonomilerinde son yıllarda hedef tüketici grubu olarak tanınmaya başlamışlardır. Bu durum özellikle en yoğun Türk nüfusunu barındıran Almanya içinsöz konusudur.. Başlangıçta göçmenler tarafından Almanya'ya getirilen birtakım tüketim alışkanlıkları zaman içerisinde Alman tüketiciler tarafından da benimsenirken, Türk göçmenler de Alman toplumundaki mevcut tüketim alışkanlıklarından ve yaşam biçimlerinden önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Göçmenler ve çoğunluk toplumu arasında işyerleri, okullar ve günlük yaşamın diğer alanlarında yoğun bir sosyo-kültürel alışveriş yaşanagelmektedir. Tüketim alışkanlıklarının ve taleplerinin karşılıklı olarak birbirini etkilemesi bir yana, gelecek perspektiflerinin Almanya'ya yönelik olarak değerlendirilmesi doğal olarak iki tarafın tüketim davranışlarını birbirine yakınlaştırmaktadır.

1960'lı yıllarda yaşanan işçi göçü önemli oranda tasarrufa ve bu tasarrufların anavatanda değerlendirilmesine dönüktü. Günümüzde Avrupalı Türkler hem tüketim hem de tasarruf davranışları ile yaşadıkları topluma ayak uydurmaktadır.

III. AB Ülkelerinde Çalışan Türklerin Ekonomik Katkısı

Avrupa'da yaşayan 4,2 milyon Türkiye kökenli Türk arasında çalışan nüfus yaklaşık 1.372 milyon düzeyindedir. Almanya'da olduğu gibi diğer AB ülkelerinde de çalışan Türkler'in tüm Türk nüfusu içindeki oranı, o ülkelerde çalışan nüfus oranının altında bulunmaktadır. Bu durum Türkler arasındaki işsizlik oranının o ülkelerdeki toplam işsizlik oranının üzerinde seyretmesi, Türk nüfusunun yaş ortalamasının daha düşük ve çalışan kadın oranının da, AB ülkelerindeki toplam nüfusa göre daha geride olmasından kaynaklanmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde toplam çalışanların yüzde 0,69'unu oluşturan 1.372 milyon çalışan Türk, AB'nin cari fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasılasına (GSYİH) 2006 yılında yaklaşık 80,7 milyar Euro'luk bir katkı sağlamış bulunmaktadır.

Türklerin 2006 yılında 80,7 milyar Euro'ya ulaşan AB GSYİH'sına katkıları, Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı'nın konuya ilişkin ilk araştırmayı gerçekleştirdiği 1998 yılında 55,1 milyar Euro düzeyindeydi. Aynı yılda 15 AB üyesi ülkenin GSYİH'sı cari fiyatlarla 7.472,5 milyar Euro'ya ulaşırken, bu veri 2006 yılında cari fiyatlarla 10.769,8 milyar Euro düzeyine çıkmış bulunmaktadır. Türk çalışanlarının katkısındaki artış, AB'de baz alınan milli hasıla değerinin ve Türk nüfusunun büyümesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 10: AB’de Çalışan Toplam Nüfus ve Türk Nüfusunun Gelir Verileri (2006)

Kategori	Toplam veriler	Türkler’e ait veriler/Katkı payı
Toplam nüfus AB-25 (1000)	463.523,4	4.217,0
Toplam nüfus AB-15 (1000)	389.432,9	4.100,0
Çalışan nüfus AB-25 (1000)	197.476,8	1.372,0
Serbest çalışanlar AB-25 (1000)	25.500,0	101
Serbest çalışanların oranı AB-25 (yüzde)	12,9	7,4
GSYİH AB-15 Üye Ülke (milyar Euro)	10.769,8	80,7
GSYİH AB-25 (milyar Euro)	11.373,6	80,7
Kaynak: Eurostat	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı	

Eski 15 üyeli Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan 4,1 milyon Türk’ün 2006 yılında AB GSYİH’ya yaptığı 80,7 milyar Euro’luk katkı, AB-25 üyesi 8 ülkenin (Estonya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Slovenya ve Slovakya) GSYİH’sını aşmaktadır. Söz konusu sekiz AB ülkesinde yaşayan Türklerin bu ülkelerin 2006 yılındaki GSYİH’larına yaptıkları 80,7 milyar Euro’luk katkının yüzde 66,2’sini Federal Almanya’da yaşayan Türkler sağlamış bulunmaktadır. Bu ülkede yaşayan Türklerin Almanya’nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası’na (GSYİH) yaptıkları katkı 2006 yılında 53,4 milyar Euro’luk bir rakama ulaşmaktadır.

Tablo 11: Çalışan Türklerin Avrupa Birliği Ülkelerinde GSYİH’ya Katkıları (2006 yılı/cari fiyatlar)

Ülke	Toplam GSYİH (Milyar Euro)	Türklerin Katkısı (Milyar Euro)	Dağılım (yüzde)
Belçika	313,0	2,2	2,7
Danimarka	221,4	1,6	2,0
Almanya	2.307,9	53,4	66,2
Fransa	1.781,1	7,5	9,3
Hollanda	528,0	8,1	10,0
Avusturya	256,4	4,6	5,7
İsveç	305,2	1,0	1,2
Büyük Britanya	1.892,7	1,8	2,2
Diğer AB-Ülkeleri	3.767,9	0,5	0,6
GSYİH AB-15 Üye Ülke	10.769,8	80,7	100
AB-25 Üye Ülke	11.373,6	80,7	100
Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri	Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı		

GSYİH ve buna bağlı veriler dikkate alındığında, çalışan Türklerin genel nüfus paylarının altında bir orana ulaştıkları dikkat çekmektedir. Eski 15 AB ülkesinde çalışan Türk nüfusu, 2006 yılında Birliğin GSYİH'sından yüzde 0,75 oranında pay almıştır. Avrupalı Türklerin nüfustaki oranları ise yüzde 1 civarında seyretmektedir. Her iki veri, 25 üyeli AB dikkate alındığında haliyle daha düşük çıkmaktadır. Bu noktada dikkate alınması gereken nokta, ekonomik katkı ve nüfus payı arasındaki farkta yatmaktadır. İşsizliğin, yaşadıkları ülkelerdeki ortalamanın yaklaşık iki katından fazla olması Türklerin ekonomik katkısının nüfus payına göre daha düşük çıkmasının ana gerekçesini oluşturmaktadır. Türk toplumunun gelir düzeyinin AB ortalamasına yaklaşabilmesi için, okul ve meslek eğitim düzeyinin daha da yükselmesi gerekmektedir.

► **Avrupalı Türkler yıllık ortalama 19.700 Euro gelirleriyle 12 AB üyesini geride bırakıyor**

Türklerin yoğun olarak yaşadığı Almanya, Hollanda, Fransa ve Avusturya gibi ülkelerin refah seviyesinin yüksekliğinden dolayı, kişi başına düşen GSYİH paylarında AB'nin fakir ülkelerine göre daha yüksek bir rakama ulaşmaktadır. 25 AB üyesi karşılaştırıldığında AB'li Türkler kişi başına düşen GSYİH'da 12 üye ülkeyi (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Yunanistan, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovenya ve Slovakya) geride bırakmaktadır.

Tablo 12: AB'de ve AB Ülkelerinde Yaşayan Türklerde Kişi Başına GSYİH (2006)

Ülke	Toplam	Türkler
AB-15 Üye Ülke (milyar Euro)	10.769,8	80,7
AB-25 Üye Ülke (milyar Euro)	11.373,6	80,7
AB-15 Üye Ülke (milyon nüfus)	389,4	4.1
AB-25 Üye Ülke (milyon nüfus)	463,5	4,1
AB-15 Üye Ülkede Kişi Başına GSYİH (Euro)	27.600	19.700
AB-15 Üye Ülkede Kişi Başına GSYİH (Euro)	24.500	19.700
Kaynak: Eurostat ve AB Ülkeleri İstatistik Daireleri		Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

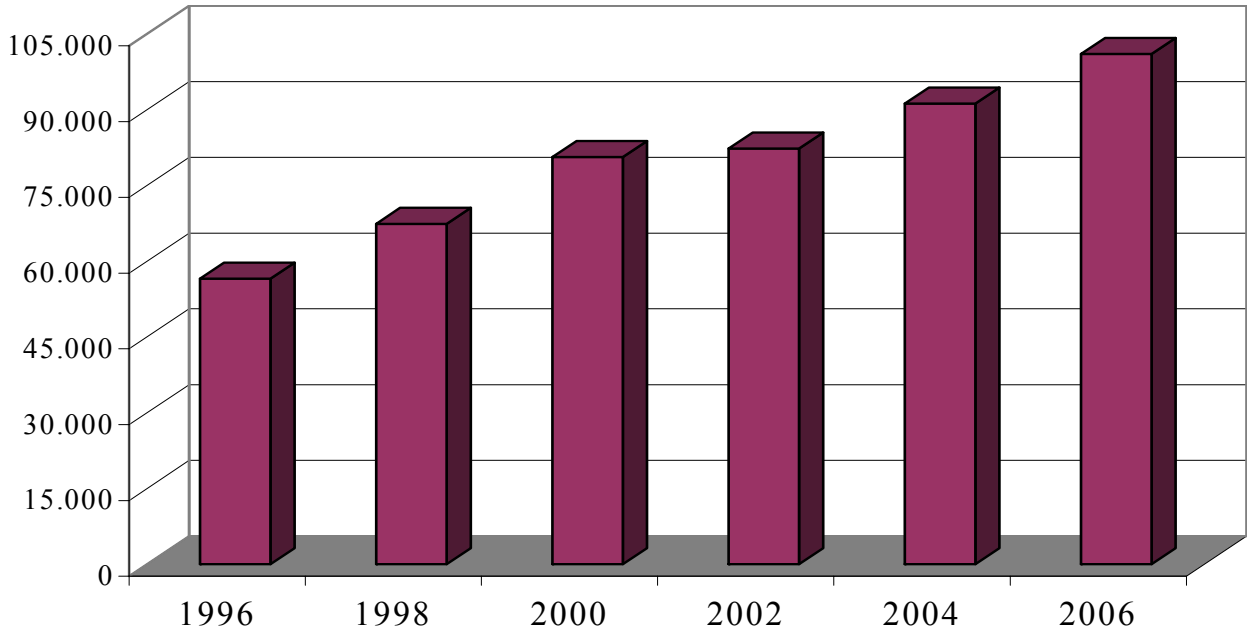
Kişi başına düşen GSYİH rakamları karşılaştırıldığında, yıllık 19.700 Euro ile Türk çalışanları AB-15 üye genelinin (27.600 Euro) yüzde 71'ine ulaşmaktadır. Türklerin AB ülkelerindeki makroekonomik katkısı Türk girişimcileri bazında değil, çalışan Türk nüfusu

itibariyle hesaplanmaktadır. Çünkü Türkler, AB ekonomisinden kopmuş, otonom ve dolayısıyla kapalı bir ekonomi oluşturmamakta, aksine çalışan Türklerin ezici çoğunluğu, yaşadıkları ülke işletmelerinde çalışıp, yine bu işletmelerin ürünlerini tüketmektedir. Türklerin yalnız üretici güç olarak değil, aynı zamanda tüketici olarak varlıkları, AB'deki iç talebe satın alma güçleri oranında yansımaktadır. Mevcut ekonomik bütünleşme Türkleri Avrupa ekonomileri için vazgeçilmez kılmaktadır.

IV. AB Ülkelerindeki Türk Girişimcilerinin Ekonomik Gücü

AB ülkelerinde çalışan 1.372 milyon Türk arasında girişimcilerin oranı 2006 yılında yüzde 7,4 seviyesinde seyretmektedir. Avrupa Birliği'ndeki girişimcilerin oranı (Tarım sektörü hariç) ise yüzde 13,1'dir.

Grafik 2: AB ülkelerindeki Türk Girişimcilerinin Gelişimi 1996-2006

Aradaki bu büyük farka rağmen, Türkler arasında artış gösteren girişimcilik dikkate değerdir. Çünkü bu rakamlar aynı zamanda işçilikten serbest girişimciliğe dönüşümü de yansıtmaktadır. Almanya'daki Türk nüfusu yoğunluğuna bağlı olarak büyük bir girişimci sayısı bulunmaktadır. Son yıllarda yaşanan ekonomik kriz, gastronomi ve perakende ticarete doyuma yaklaşan

girişimci sayısı ve bu bağlamda ortaya çıkan yoğun rekabet Türk girişimci sektöründe bir yeni yapılanmayı da beraberinde getirmektedir. Yeterli hazırlığı, birikimi ve sermayesi olmayanların piyasada tutunmaları günden güne zorlaşmaktadır. Girişimci olarak piyasaya adım atmak kolay ama o piyasa da yer edinmek ve mevcut pastadan pay almak günden güne zorlaşmaktadır. Tüm bu olumsuz etkilere rağmen Türkler’de girişimcilik olgusu dinamizmini kaybetmemiştir. Aksine iş piyasasındaki sıkıntılar bir çok Türk’ü hatta akademikerleri bile serbest çalışmaya itmektir. Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı’nın yaptığı anket sonuçlarına göre, AB’deki Türk girişimcilerinin sayısı 1996 yılında 56.500 iken 2006 yılında 101.000’e ulaşmış bulunmaktadır.

► **101.000 Türk girişimci, 10,9 milyar Euro yatırım, 43,9 milyar Euro ciro ve 474.000 kişilik istihdam**

Türk serbest girişimcilerinin, 1996-2006 döneminde Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı verilerine göre toplam yıllık ciroları 21,8 milyar Euro’dan 43,9 milyar Euro’ya çıkmıştır. Bu, iki katlık bir büyüme oranına karşılık geliyor. Aynı gelişme, yatırım hacminde ve istihdam rakamlarında da gözlenmektedir. Yatırımlardaki büyüme oranı aynı dönemde 5,6 milyar Euro’dan 10,9 milyar Euro’ya yükselmiştir. Gerçekleştirilen yatırım hacminin büyüme oranı yüzde 94,6’dır. Toplam istihdam sayısı ise aynı dönem içinde 232.000’den 474.000’e yükselmiştir.

Tablo 13: Avrupa Birliği’ndeki Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü 1996-2006

Veriler	1996	1998	2000	2002	2004	2006
Sayı	56.500	67.400	80.600	82.300	91.200	101.000
İşletme başına ortalama yatırım (Euro)	99.500	104.800	110.400	112.000	110.200	108.000
Toplam yatırım (milyar Euro)	5,6	7,0	8,9	9,2	10,1	10,9
İşletme başına ortalama ciro (Euro)	386.500	425.400	432.000	425.000	417.600	435.000
Toplam yıllık ciro (Milyar Euro)	21,8	28,7	34,8	35,0	38,1	43,9
İşletme başına ortalama çalışan sayısı	4,1	4,8	5,2	5,0	4,9	4,7
Toplam çalışan sayısı	232.000	323.000	419.000	411.000	446.900	474.000
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi, Essen 2007						

Ekonomik kriz, klasik sektörlerdeki rekabet ortamı, Almanya’da son iki yılda işsizlik yardımlarında gerçekleştirilen kısıtlamalar ve işsizlerin serbest çalışmaya teşvik edilmesi, ortalama yatırım ve ciro rakamlarının düşmesine neden oldu. Bu girişimci patlaması diye

adlandırabileceğimiz gelişme sayesinde 10 yıl içinde yüzde 78,8'lik bir büyüme sağlandı. Dolayısıyla Tablo 13'de gösterilen yatırım, ciro ve istihdam büyümesi önemli ölçüde girişimci sayısının büyümesinden kaynaklanmaktadır. Bu büyüme dikkate alınmasaydı, toplam ciro 1996-2006 yılları arasında sadece yüzde 8,5'lik bir büyüme olarak görülecekti. Benzeri bir gelişme yatırım ve istihdam için de geçerlidir. Türk girişimcilerin ortaya koyduğu ekonomik potansiyel, öncelikli olarak sayısal büyümeden kaynaklanmaktadır. İşletmelerin ortalama ekonomik göstergeleri aynı dinamizmi ortaya koyamıyor. Bu da doğal bir gelişme. AB ülkelerinde Türk girişimcilerinin genelde yalnızca 20 yıllık bir geçmişi ve ortalama 8 yıllık bir girişimcilik tecrübesi bulunuyor.

Bugünün küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinden, gelecekte Türkiye-AB arasında önemli ticari işlevler üstlenen işletmeleri ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin AB'ye girme süreci de bu gelişmeyi hızlandıracaktır.

► **2015 yılında Almanya'da 120.000, tüm AB ülkelerinde 160.000 Türk girişimci bulunacaktır.**

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Türk girişimcilerinin ekonomik güçlerini araştıran ampirik araştırmaları kapsamında Almanya'daki ve AB ülkelerindeki Türk girişimcilerinin sayılarının ve ekonomik yapılarının gelecekte nasıl gelişeceği konusunda verilere dayanan öntahminlerde bulunmaktadır. 1985 – 2000 yılları arasında Almanya'daki Türk kökenli nüfus, yüzde 73 oranında bir artış göstermiştir. Bu sayı, yıllık ortalama yüzde 4,9'luk bir artışa tekabül etmektedir. Gelecek için yapılan tahminlerde, gerek nüfus artışı ve gerekse de göç fazlası olarak daha dikkatli ve düşük bir çoğalma oranı kabul edilerek nüfusun hangi sayılara ulaşacağı hesaplanmıştır. Yüzde 2,5'luk bir artış olacağından yola çıkılarak yapılan hesaplar, 2015 yılında Almanya'daki Türk kökenli nüfusun yaklaşık 3,5 milyonluk bir nüfusa ulaşacağını göstermektedir. Aynı varsayımlarla yapılan hesaplara göre ise, AB-15 üye ülkelerinde yaşayan Türk kökenli nüfusun 2015 yılında 5 milyonu bulacağıdır. Buna Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya'da yaşayan Türkler dahil değildir.

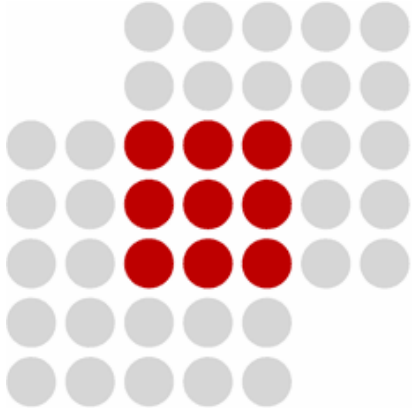
Bugünkü verilerden hareket edilirse, Avrupa'daki Türk girişimcilerinin sayılarının 2015 yılına kadar ikiye katlanacağı söylenebilir. Buna göre de 2015 yılında, 120.000'i Almanya'da olmak üzere, Avrupa'da toplam 160.000 Türk kökenli girişimci olacaktır. Bu sayı ile karşılaştırma yapabilme olanağı için, bugünkü sayılara bir bakılacak olursa, Avrupa'da toplam 91.200 Türk kökenli girişimci olduğu görülmektedir. Girişimcilerin artması, ciro ve işyeri sayılarının da

artmasını beraberinde getirecektir. Tahminler, AB-15 ülkelerinde 91.200 Türk kökenli girişimcinin işyerlerinde bugün 447.000 kişi çalışma olanağı bulurken, bu sayının 2015 yılında 960.000'e çıkacağını göstermektedir.

Tablo 14: 2015 yılında Almanya ve AB Ülkelerinde Türk Girişimcilerinin Ekonomik Gücü

Veriler	Almanya	AB
Sayı	120.000	160.000
Toplam yatırım (Milyar Euro)	15,3	20,5
Toplam yıllık ciro (Milyar Euro)	66,5	87,0
Toplam çalışan sayısı	720.000	960.000
Kaynak: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, Essen 2007		

Ekonomik göstergelerin de, önümüzdeki 15 yıl içinde kayda değer boyutlara ulaşacağı varsayılmalıdır. AB ülkelerindeki Türk kökenli girişimciler 2015 yılında 87 milyar Euro ciro ve toplam 20,5 milyar Euro yatırım hacmine ulaşacaklardır. Bu dönem içinde önceden tahmini çok güç olan bazı faktörler nedeniyle, bu sayılar ancak gelişme yönünü göstermektedir. Avrupalı Türklerdeki girişimcilik dinamizmi dikkate alındığında bu gelişmenin olumlu olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Türk işgücünün 40 yıl önceki başlangıcında bu gelişmeyi öngörmek olanaksızdı. Bu nedenle, bu gelişmelerin, toplumsal, ekonomik ve politik gelişmelerde olağanüstü bir olumsuzluk olmaması halinde, daha da olumlu geçeceği şimdiden söylenebilir.

Stiftung Zentrum für Türkeistudien Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

Institut an der
Universität Duisburg-Essen

Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı

1985 yılında Bonn’da kurulan Türkiye Araştırmalar Merkezi (TAM) 1991’den beri Essen/Duisburg Üniversitesi’ne bağlı bir enstitüsü olarak faaliyetlerini sürdürüyor. 2001 yılında vakıf statüsüne kavuşan kurum, aynı yıl Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi ECOSOC tarafından danışmanlık statüsünde NGO (Sivil Toplum Örgütü) olarak tanındı. TAM, Türkiye-AB ilişkileri ve göçmenler konusundaki araştırma verilerini bu şekilde uluslararası platformlara taşıyarak, göçmenler ve göçmenleri barındıran toplumlar arasında dengeyi sağlayan bir uyum politikasının şekillenmesi doğrultusunda çalışmalar yapıyor.

TAM’ın en önemli amaçlarından biri Alman kamuoyunun “Almanya’daki Türk ve diğer göçmenler” ve “Türkiye” hakkındaki bilgi düzeyini geliştirmek. TAM bu amacını bilimsel araştırmaları, kamuoyu ve basın çalışması, düzenlediği seminer, konferans ve sempozyum gibi diyalogu teşvik eden etkinlikler ve proje çalışmaları yoluyla gerçekleştiriyor.

TAM kurulduğu 1985 yılından bu yana 160’ın üzerinde projenin altına imza attı. Bunlar arasında araştırma projeleri, göç gerçeği ve Türk Alman ilişkilerini konu alan model projeler yer alıyor.

TAM’ın kuruluşundan günden beri araştırmalarında ağırlık noktalarından birini Türk girişimcilerinin ekonomik konumu ve gelişme dinamikleri oluşturuyor. Şu anda Almanya’da 56 bin Türk girişimcisi bulunuyor. 2002 senesinde bu girişimcilerin ulaştığı ciro miktarı 26 milyar Euro olurken, istihdam ettikleri insan sayısı da 290 bine ulaşıyor. Türk girişimciler bu şekilde, TAM’ın araştırmalarında dikkat çektiği gibi, önemli bir ekonomik faktör haline gelmiş durumdadır.

TAM’ın yabancı girişimcileri destekleme amaçlı pratiğe yönelik projelerinden bazıları şunlar: “Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti’ndeki Yabancı Girişimciler için Bağlantı Büroları (ReTra), Yabancı İşletmelerde Meslek Eğitimi Projesi ve “Kuzey Ren Vestfalya’daki Yabancı Girişimciler için Çalışma Grubu”. TAM bilgi ve deneyimin; teori ve pratiğin yürütülen tüm çalışmalarda yankı bulmasına özel önem gösteriyor.

TAM hakkında www.zft-online.de ve www.retra.de adreslerinden daha detaylı bilgi alabilirsiniz.